

# 1. UVOD

Razvijenost nacionalne privrede se direktno povezuje sa stepenom razvoja finansijskog tržišta jer ono čini veoma važan dio privrednog sistema jedne države. Finansijska tržišta treba da omoguće normalan protok kapitala, unapređenje razvoja privrednih subjekata, efikasniju alokaciju sredstava i stvaranje većeg društvenog proizvoda. Tržište hartija od vrijednosti kao komponenta finansijskog tržišta, rast berzanskih transakcija, internacionalizacija tržišta kapitala i širenje ponude finansijskih instrumenata, vrlo su bitni elementi koji doprinose razvoju finansijskih tržišta. Zajedničko svim tržištima hartija od vrijednosti je stimulisanje stavljanja štednje u finansijske tokove radi finansiranja profitabilnih projekata, što bi trebalo da rezultira stvaranjem dodatne vrijednosti za sve učesnike na finansijskom tržištu, odnosno i za emitente i za investitore. Na tržištu hartija od vrijednosti koncentriše se ponuda i tražnja slobodnih novčanih sredstava i formira se njihova cijena. Cirkulacija ovih sredstava ostvaruje se prvenstveno, putem hartija od vrijednosti koje emituju privredni subjekti, država, teritorijalne jedinice, jedinice lokalne samouprave i drugi subjekti. Prvo sticanje hartija od vrijednosti, odnosno sticanje od emitenta, ostvaruje se na primarnom tržištu, na kojem, istupaju lica koja emisijom hartija od vrijednosti obezbeđuju kapital i koja sama ili uz pomoć posrednika nastoje da ove hartije od vrijednosti prodaju investitorima. Kupljene hartije od vrijednosti na prvoj prodaji ili na primarnom tržištu, mogu se dalje prodavati na sekundarnom tržištu, odnosno, na berzi kao posebno uređenom tržištu.

Kao jedan od preduslova za nastanak berze na našem prostoru kao i kod drugih zemalja koje su prošle tranziciju, bila je privatizacija državnih preduzeća i nastajanje akcionarskih društava što je nametnulo neminovnu potrebu organizovanja tržišta na kome će se trgovati akcijama ovih preduzeća, ali i drugim hartijama od vrijednosti. Berzakao finansijska institucija, predstavlja vrlo bitan segment privrede u svakoj zemlji, i ima višestruki značaj: predstavlja organizovano i od strane države kontrolisano tržište novca, olakšava i ubrzava promet novca, pozitivno utičuna harmonizaciju i stabilnost odnosa u nacionalnoj privredi. Ovi procesi su naročito intenzivni u Evropskoj uniji, o čemu govore i brojne direktive koje utvrđuju elemente harmonizacije u ovoj oblasti.

U širem smislu, berza doprinosi povezivanju jedne zemlje sa svijetom, njenim uključivanju u međunarodne tokove što pozitivno utiče na privlačenje stranog kapitala i investicija uopšte. U oblasti finansijskog sektora to dovodi do liberalizacije kretanja kapitala, ljudi i roba, a između zemalja do porasta konkurencije i smanjenja rizika poslovanja.

## 1.1. Predmet rada

Predmet istraživanja diplomskog rada je definisati ulogu, značaj i uređenje tržišta hartija od vrijednosti kao posebno uređenog finansijskog tržišta, osnovne funkcije hartija od vrijednosti, pravna regulativa hartija od vrijednosti, centralna evidencija, učesnici na tržištu hartija od vrijednosti, trgovina hartijama od vrijednosti na posebno uređenom tržištu i kontrola tržišta hartija od vrijednosti, sa osvrtom kako su ta pitanja regulisana u Republici Srpskoj.